

4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde buldukları derecede iki yıldan fazla kalmış ve mezkûr kanunun yürürlüğünden sonra 2556 sayılı Kanunun 61 nci maddesi gereğince mümtazen iki üst dereceye yükseltilmiş olan yargıç ve Savcıların 4908 sayılı Kanundan faydalanıp faydalanmayacağına yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları (3/336)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 72-111, 6/722

28 . II . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki 4598 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 31 Mayıs 1944 tarihinden evvel buldukları derecelerde yükselme sürelerini bitirmiş ve 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 39 ncü ve 41 nci maddeleri uyarınca Ayırma Meclisince mümtazen terfi lâıyk görülmüş olmalarına rağmen boş kadro bulunmamasından dolayı zamanında terfi ettirilemiyerek 4598 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi üzerine Hâkimler Kanununun 61 nci maddesi delâletiyle 4598 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi hükmü dairesinde 31 Mayıs 1944 tarihinden itibaren kadrosuz iki üst derece maâşa terfileri yapılmış olan yüksek okul mezunu bâzı Yargıç ve Savcıların 4908 sayılı Kanundan faydalanıp faydalanamayacakları tereddüdü mucip olmuştur.

4908 sayılı Kanunun birinci maddesindeki bir üst derece tâbirinin her hangi bir derece mânasına alınabileceği ve binaenaleyh Hâkimler Kanununa göre mümtazen terfi hak kazanarak iki üst dereceye geçirilenler hakkında da bu Kanunun tatbik olunabileceği düşünülmektedir.

Öte yandan 4908 sayılı Kanunun birinci maddesinde 4598 sayılı Kanunun üçüncü ve dördüncü maddeleriyle geçici birinci maddesi uyarınca bir üst dereceye yükselmeleri yapılan ve kanunun yayımı tarihinde memur bulunan Yüksek Okul mezunlarının, aynı tarihte buldukları derecelerde iki yıldan fazla geçirmiş oldukları hizmet sürelerinin en çok bir yılı bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte buldukları derecelerdeki yükselme sürelerinden indirilir.

Bu hüküm 4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde buldukları derecelerde iki yıldan fazla kalmış yüksek okul mezunu her sınıf ve derecedeki yargıçlar ve savcılarla hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılan memurlar ve 3173 sayılı Kanuna bağlı olanlar hakkında da uygulanır ve bunların ilk yükselmelerinde bu indirmeden faydalanmadıkları kısım gelecek yükselme sürelerinden indirilir) denilmiş olmasına göre ancak 4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde buldukları derecelerde iki yıldan fazla kalmış ve bu kanunun 3 ve 4 ncü ve geçici 1 nci maddeleri gereğince bir üst dereceye yükseltilmiş olan yüksek okul mezunu yargıç ve Savcıların eski derecelerde iki yıldan fazla geçirmiş oldukları süreden en çok bir yılın indirilmesi icabetmekte olup bu fıkra hükmünün, bu kanunla ve 4598 sayılı Kanunun 3 ncü ve 4 ncü maddeleri ile ilgisi bulunmayan Hâkimler Kanununun 61 nci maddesine istinaden iki üst derecelerdeki görevlere mümtazen terfi etmiş olanlar hakkında tatbiki mümkün olamayacağı da mütalâa edilmektedir.

Bu durum karşısında, 4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde buldukları derecede iki yıldan fazla kalmış ve mezkûr kanunun yürürlüğünden sonra 2556 sayılı Kanunun 61 nci maddesi gere-

ğince mümtazen iki üst dereceye yükseltilmiş olan yargıç ve savcıların 4908 sayılı Kanundan faydalanıp faydalanmayacağı hususundaki tereddüdün yorum yolu ile çözülmesi için gereğinin yapılmasına müsaade buyurulmasını saygılarımla rica ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

Adalet Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 3/336
Karar No. 46

3 . V . 1949

Yüksek Başkanlığa

4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde bulunduğları derecede iki yıldan fazla kalmış ve mezkûr kanunun yürürlüğünden sonra 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 61 nci maddesi gereğince mümtazen iki üst dereceye yükseltilmiş olan Yargıç ve Savcıların 4908 sayılı Kanundan faydalanıp faydalanmayacağının yorumlanmasına dair olup Komisyonumuza verilen Başbakanlığın 28 Şubat 1949 tarih ve 72-111/6-722 sayılı tezkeresi Adalet Bakanlığı müsteşarının huzuriyle okundu ve incelendi.

Yorum istiyen tezkerede belirtilen iki görüşten birincisinde hülâsatan, «4908 sayılı Kanunun ancak bir üst dereceye yükseltilmiş olanlara tatbikının mümkün bulunduğu ve bu itibarla Hâkimler Kanununun 61 nci maddesine istinaden iki üst derecelerdeki görevlere mümtazen terfi etmiş olanlar hakkında uygulanmayacağı», ikincisinde ise, «4908 sayılı Kanunun birinci maddesindeki bir üst derece tâbirinin her hangi bir derece mânasına alınamayacağı ve binaenaleyh Hâkimler Kanununa göre mümtazen terfi hak kazanarak iki üst dereceye geçirilenler hakkında da 4908 sayılı Kanunun tatbik olunacağı», ileri sürülmektedir.

Filhakika; 4598 sayılı Kanunun 3 ve 4 nci ve geçici birinci maddeleriyle 4908 sayılı Kanunun birinci maddesinin birinci fıkrasında «Bir üst dereceye yükselmeleri yapılanlar» tâbiri kullanılmakta ve Hâkimler Kanununa tevfikan mümtaz olarak iki üst dereceye terfi ettirilenler hakkında ayrıca bir sarahat bulunmamaktadır.

4908 sayılı Kanunun ikinci fıkrasında ise

birinci fıkrasına atfen, «Bu hükmün, yani eski derecede beklenen fazla müddetin en çok bir yılın kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bulunduğları derecelerdeki yükselme sürelerinden indirileceği hükmünün, Yargıç ve Savcılarla hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılan memurlar ve 3173 sayılı Kanuna bağlı olanlar hakkında da uygulanacağı, bunların ilk yükselmelerinde bu indirmeden faydalanmadıkları kısmının gelecek yükselme sürelerinden indirileceği» kaydedilmiş bulunmaktadır.

Konuyu ve yorumu istenen kanun hükümlerini bu suretle ve kısaca kaydettirdikten sonra, 4908 sayılı Kanunun teklifi sebeplerini araştırınca görüyoruz ki; Bu kanun tasarısı Hükümet eliyle değil, 4598 sayılı Kanunun geçici birinci maddesinin yorumlanmasını istiyen Sayıştay Başkanlığı tezkeresinin müzakeresi sonunda Bütçe Komisyonunun bir raporiyle Yüksek Kamutayın tasvibine arz olunmuştur. 21 Mayıs 1946 tarihini ve 97 karar sayısını taşıyan Bütçe Komisyonunun bu raporunun gözden geçirilmesinden de anlaşılacağı ve hile, Sayıştay Genel Kurulunda beliren iki görüş münakaşa edildikten sonra raporun sonlarında, «bununla beraber sözü edilen iki yıllık terfi müddetini daha evvel - yani 4598 sayılı Kanunun meriyetinden evvel - doldurmuş fakat o tarihte merî hükmün müsaadesizliği yüzünden terfi edememiş ehliyetli memurların bu yüzden mahrum kaldıkları müddeti mütaakıp terfiler de nazara alınmam, ehliyetli memurlar arasında az da olsa tatbikatta doğan farklı durumları giderme bakımından yerinde olacağı..» kaydedilmek-

te ve bu gerekçe ile üç maddelik kanun teklifi Bütçe Komisyonunca yapılmış bulunmaktadır. Bu mucip sebeplerle çıkmış olan 4908 sayılı Kanunla güdülen ve en başta gelen gaye, maaş ve kıdemle ilgili «bir kanun maddesinin uygulanması sırasında memurlar arasında hak bakımından bir fark yaratılmaması, cihetidir. Halbuki, bu kanun, raporumuzun baş tarafında kaydedilen birinci görüşle uygulanmak suretiyle vâzı kanunun maksadı dışında Yargıçlar arasında, hem de üstün liyakatli Yargıçlar aleyhine olarak, tatbikatta farklı bir durum yaratmış bulunmaktadır.

Her ne kadar madde metninde; «bir üst dereceye yükselmeleri yapılan» tâbiri bulunmakta ise de normal durumu tesbit eden bu kayıt, ihtirazi veya tahdidî bir kayıt olmaktan ziyade, vukuî bir kayıt bulunmakta ve binaenaleyh Hâkimler Kanununun 61 nci maddesindeki mümtazın yükselme usulünü bertaraf etmemektedir.

Hâkimler Kanununun 39 ve 41 nci maddelerine göre vasatî liyakatların çok üstünde bir liyakat göstermiş olduklarına ayırma meclisince karar verilmiş olan bir Yargıç, Adalet Bakanlığı 61 nci maddedeki ihtiyarını kullanarak iki üst dereceye terfi ettirdiği takdirde, kanunun çok yüksek liyakatlara bahşettiği bir terfi sistemi uygulanmış ve bu Yargıç içinde «üst bir dereceye geçme» durumu husul bulmuş olur. Birinci görüşle, mümtaz Yargıcın eski maaş derecesinde fazla beklediği müddeti «bir üst derece» tâbirine bağliyerek geçtiği bu yeni derece süresinden indirmemekle, aynı kararname ile bir üst dereceye terfi ettirilen ve kendisinden bir derece aşağıda kalması kanunun maksadı icabı olan âdi terfili Yargıçla mümtazın birleştirilmesi neticesi husul bulur ki, mümtaz Yargıcın meslek hayatında bir defa nail olabileceği kanuni atıfetten istifade edememiş olmasına ve binaenaleyh üstün liyakatler ve ehliyetlere kanunla tanınan hakkı fiiliyatta bertaraf etmek gibi 2556 sayılı Kanunun maksadına uygun düşmeyen bir tatbikata mesâğ verilmiş olur.

Diğer taraftan, 4908 sayılı Kanunla tesis edilmiş olan «eski derecede fazla beklenen müddetlerin en çok bir yılının sayılması» hakkından yalnız kanunun mümtaz diye vasıflandırdığı bir kısım memurların mahrum edilmesi neticesi hâsıl

oluyor ki, bu da, hem kanunun yürürlüğe girmesiyle vücut bulan ve munhasıran «fazla beklemeden» dolayı doğan ve mükteşep olan zatî bir hakkın iptalini mucip olmakta, hem de kanunun umumilik ve eşitlik prensipine, adalet ve hakkaniyet kaidelerine aykırı düşmektedir. Bu itibardır ki, kanunun metninde yazılı bulunan «bir üst derece» tâbirinin «her hangi bir üst derece» veya bir kanunla ihraz ve iktisap edilen «üst bir derece» mânasına alınması kanunun gerekçesine daha uygun düşmektedir.

Bundan başka, birinci anlamla yapılan tatbikatla mağdur edildiklerine kani olarak idari dâva açan yargıçlardan bir kısmının dâvaları Danıştayca ret edilmişse de son dâva açmış olanlardan üç mümtaz yargıç lehine Danıştay Genel Kurulunca 25. III. 1949 tarihinde karar verildiği öğrenilmiş bulunmaktadır. 48/173, 174, 175 esas ve 49/39, 40, 41 karar sayılarını taşıyan Danıştayın bu kararlarından sonra dâvayı kazanan mümtaz yargıçlarla dâva açmamış ve dâva açıp da redde uğramış olan mümtaz yargıçlar arasında ayrıca farklı bir tatbikat da meydana gelecektir.

Bütün bu mülâhazaları misalleriyle inceleyen komisyonumuz, 4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde buldukları derecelerde iki yıldan fazla kalmış ve mezkûr kanunun yürürlüğünden sonra 2556 sayılı Kanunun 39 ve 41 nci maddeleri gereğince ayırma meclislerince mümtaz olarak terfilerine karar verilenlerden aynı kanunun 61 nci maddesi uyarınca iki üst dereceye yükseltilmiş olan yargıç ve savcılarla hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılan memurlar ve 3173 sayılı Kanuna bağli olanların da 4908 sayılı Kanundan faydalanmalarının kanunun ruh ve mânasına, adalet ve hakkaniyete daha uygun düşeceğine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu

Başkanı

Kayseri

R. Özsoy

Kâtip

Manisa

K. Coşkunoglu

Bursa

A. Akgüç

Bu rapor Sözcüsü

Erzurum

S. İbrahimhakkıoğlu

Antalya

N. Aksoy

Denizli

N. Küçüka

Kırşehir	İsparta	İstanbul	Kayseri	Konya	Manisa
S. Kurutluoğlu	R. Güllü	F. H. Demirelli	S. A. Feyzioğlu	H. Karagülle	F. Uslu
İstanbul	İzmir	Kastamonu	Mardin		Muğla
M. H. Gelenbeğ	E. Oran	Dr. F. Ecevit	M. K. Boran		N. Özsan

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 3/336

Karar No. 136

17 . V . 1949

Yüksek Başkanlığa

4598 sayılı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten evvel buldukları derecelerde yükselme sürelerini bitirmiş ve 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 39 ncu ve 41 nci maddeleri uyarınca Ayırma Meclislerince mümtaz olarak terfi lâıyk görülmüş olmalarına rağmen boş kadro bulunmamasından dolayı zamanında terfi ettirilemiyerek 4598 sayılı Kanununun yürürlüğe girmesi üzerine Hâkimler Kanununun 61 nci maddesi delâletiyle 4598 sayılı Kanunun 4 ncu maddesi hükmü dairesinde 31 Mayıs 1944 tarihinden itibaren kadrosuz iki üst derece maşa terfileri yapılmış olan yüksekokul mezunu bâzı yargıç ve savcıların 4908 sayılı Kanundan faydalanıp faydalanamayacakları hakkında hâsıl olan tereddüdün yorumu yoluyla halli isteğini hâvi Başbakanlığım 28 . II . 1949 tarihli ve 6/722 sayılı tezkeresi Adalet Komisyonu raporlarıyla birlikte Komisyonumuza verilmekle Adalet Bakanı Fuad Sirmet ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde incelenip görüldü:

Yorumu istenilen 4908 sayılı Kanunun birinci maddesi (4598 sayılı Kanunun 3 ncu ve 4 ncu maddeleriyle geçici birinci maddesi uyarınca bir üst dereceye yükselmeleri yapılan ve kanunun yayımı tarihinde memur bulunan yüksekokul mezunlarının, aynı tarihte buldukları derecelerde iki yıldan fazla geçirmiş oldukları hizmet sürelerinin en çok bir yılı bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte buldukları derecelerdeki yükselme sürelerinden indirilir.

Bu hüküm 4598 sayılı Kanunun yayımı tarihinde buldukları derecelerde iki yıldan fazla kalmış yüksek okul mezunu her sınıf ve

derecedeki yargıçlar ve savcılarla hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılan memurlar ve 3173 sayılı Kanuna bağlı olanlar hakkında da uygulanır ve bunların ilk yükselmelerinde bu indirmeden faydalanmadıkları kısım gelecek yükselme sürelerinden indirilir.) demekte olup bu hükme göre bu haktan, ancak 4598 sayılı Kanunun sayılan maddelerine göre bir üst dereceye yükselmeleri yapılan ve diğer şartları da haiz olan her yüksek okul mezunu memurlarla yargıç ve savcılar ve hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılan memurların ve 3173 sayılı Kanuna bağlı Devlet Demiryolları memurlarının faydalanacakları sarılı olarak ifade edildiği halde Hâkimler Kanununun 61 nci maddesine göre mümtazen terfileri yapılan yani iki üst dereceye terfi ettirilen hâkimlerin bu haktan faydalanıp faydalanamayacakları maddede sarahaten ifade edilmediğinden tatbikatta tereddütleri mucip olmuş ve bu durumda bulunan hâkimlerden Danıştaya dâva açanların bâzıları hakkında müspet ve bâzıları hakkında da menfi kararlar verilmiş olması bu maddenin yorumunu gerektirmiş olduğu Komisyonumuzda ilgililer tarafından açıklanmış bulunmaktadır.

Adalet Komisyonu konuyu incelemiş ve neticede mümtazen terfi etmiş olan hâkimlerin de bu hükümden faydalanmalarının kanunun ruh ve mânasına, adalet ve hakkaniyete daha uygun düşeceğine karar vermiş ise de kanun metnini yoruma müsait görmemiştir.

Komisyonumuzda yapılan açıklamalar ve görüşmeler sonunda; kanun vâzı, maddenin son fıkrasıyla yargıçların, savcılarının ve hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılanların da

bu haktan istifadesini düşünmüş ve bunlar arasından mümtazen iki üst dereceye yükselenleri ayırmayı iltizam eder bir ifadeye bulunmuş ise de metindeki (Bir üst dereceye yükselme) tâbirini her hangi bir üst derece mânasına almanın mümkün olmadığı, eğer kanun vâzı bu ifadeyi her hangi bir üst derece mânasına kullansaydı maddenin ana hükmünü yazarken değil ancak yargıçlarında bu hükümden faydalanacağına dair fıkrada bu eiheti tasrih etmesinin tabii olduğu, halbuki ana hüküm konusuna giren hiçbir memurun yargıçlar gibi iki üst dereceye terfileri mümkün olmadığından buradaki bir üst derece tâbirinin tam lûgat mânasında alınmasına zaruret bulunduğu neticesine varan Komisyonumuz, maddenin bu yönden yorumuna imkân olmadığına, ancak yargıçlar için sevkedilmiş son fıkra hükmünde mümtaz terfie lâ-yık olanların da derpiş edildiğini ve bunların da bu haktan faydalanmalarını hakkaniyet ve

adalet icaplarına uygun ve tabii görerek bu noksanın bir tesisle halli gerektiğine kanaat getirmiş ve ilişik tesisin hazırlanmasına karar vermiştir.

Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Mardin	Diyarbakır	Ankara
R. Erten	İ. H. Tıgrel	M. Eriş
Ankara	Ankara	Diyarbakır
C. Gölet	Dr. A. H. Selgöl	V. Dicleli
Diyarbakır	İsparta	İzmir
Ş. Uluğ	K. Turan	S. Dikmen
Kastamonu	Konya	Malatya
T. Coşkan	M. A. Binal	M. S. Eti
Niğde		Rize
R. Gürsoy		T. B. Balta
Samsun		Seyhan
M. A. Yörüker		A. R. Yüregir

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet Memurları Aylıklarının Tevkit ve Te-adülüne dair olan 3656 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki 4598 sayılı Kanuna ek 4908 sayılı Kanunun birinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 4908 sayılı Kanunun birinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

4598 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte buldukları derecelerde iki yıldan fazla kalmış ve bu derecelerde iken 2556 sayılı Yargıçlar Kanunu gereğince mümtaz terfie lâ-yık görülerek sözü geçen tarihten başlamak üzere iki üst dereceye yükseltilmiş veya kadrosuzluk sebebiyle bir üst derece maaşı veril-

miş olan yüksek okul mezunu her sınıf ve derecedeki yargıç, savcı ve yardımcılarıyla hizmetleri bu mesleklerde geçmiş sayılanlar hakkında da ikinci fıkra hükmü 31 . V . 1946 tarihinden itibaren uygulanır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.